

INKLYUZIV TA'LIMDA AXBOROT MUHITINI YARATISH VA RIVOJLANTIRISH VOSITALARI

Abduvaxobova Shaxnoza Mampirjon qizi

Andijon davlat universiteti

**13.00.02- "Ta'lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi"
yo'nalishi 1-bosqich tayanch doktoranti.**

O'rmonova Fotima Abdunabiyevna

Andijon viloyati Buloqboshi tumani, 4-umumta'lim maktabi Defektologi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14551447>

Dunyo bo'ylab axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, internet va raqamli ta'lim platformalarining keng tarqalishi inklyuziv ta'limni yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda, masalan, onlayn ta'lim, interaktiv darslar, turli xil yordamchi dasturlar va qurilmalar inklyuziv ta'limni amalga oshirishda ajralmas vositaga aylangan. Shu bilan birga, bu texnologiyalar maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarga o'z bilimlarini kengaytirish va o'z imkoniyatlarini maksimal darajada amalga oshirish uchun zarur vositalarni taqdim etmoqda. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv ta'limda axborot muhitini yaratish global ta'lim tizimida o'zgarishlar va yuksalishlarga olib kelayotgan asosiy omil bo'lib, barcha o'quvchilarning potensialini ro'yobga chiqarishning muhim asosi hisoblanadi. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish esa nafaqat texnologiyalarni joriy etish, balki o'qituvchilar, ta'lim muassasalari, va hukumatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirishni talab etadi.

Quyidagi asosiy yo'nalishlar orqali inklyuziv ta'limda axborot muhitini rivojlantirish mumkin:

1. **Axborot texnologiyalaridan foydalanish:** O'quvchilarga ta'lim materiallarini turli shakllarda taqdim etish (matn, audiovizual materiallar, interaktiv vositalar). Maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilar uchun maxsus dasturlar, ovozli yordamchilar va yengillashtirilgan interfeyslar yaratish.
2. **Individual yondashuv:** Har bir o'quvchining ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim materiallari va metodlarini ishlab chiqish. Ta'lim jarayonini har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari va talablariga moslashtirish muhimdir.
3. **O'qituvchilarni malakasini oshirish:** Inklyuziv ta'lim va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishni o'qituvchilarga o'rgatish, ularga maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarni ta'lim olishda qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini taqdim etish.
4. **Hamkorlik va jamoaviy ishlashni rag'batlantirish:** O'quvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish uchun axborot texnologiyalaridan foydalanish. Bu, o'quvchilarni birgalikda ishlashga, fikr almashishga va o'zaro yordam berishga undaydi.
5. **Axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoya qilish:** Ta'lim tizimida axborot xavfsizligi va maxfiylikni ta'minlash muhimdir. Maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarni himoya qilish va ularga moslashtirilgan xavfsiz ta'lim muhitini yaratish kerak.

Axborot muhitini rivojlantirish orqali inklyuziv ta'limda bir qator ijobiy natijalarga erishish mumkin. Bu jarayon o'quvchilarning ta'lim olishdagi muvaffaqiyatlarini oshiradi va ta'lim tizimini barcha uchun teng imkoniyatlar yaratishga yo'naltiradi. Quyidagi asosiy natijalarga erishish mumkin:

1. Ta'limning individualizatsiyasi

Axborot muhitini rivojlantirish o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'limni ta'minlashga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarga o'z ritmlarida o'qish, tushunish va rivojlanish imkoniyatini yaratadi.

2. O'quvchilarning o'zaro hamkorligini oshirish

Axborot muhitini rivojlantirish o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni va o'zaro muloqotni rag'batlantiradi. Bu o'zaro hamkorlik va muloqotni kuchaytiradi, o'quvchilarni bir-birlariga yordam berishga undaydi.

3. Ta'limning Sifatini Yaxshilash

Axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Raqamli vositalar, interaktiv materiallar va multimodal o'quv resurslari yordamida o'quvchilar turli shakllarda materiallarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bunday ta'lim materiallari, vizual va audiovizual elementlar bilan boyitilgan, o'quvchilarning o'qish va tushunishini osonlashtiradi.

4. Motivatsiyani Oshirish

Interaktiv o'yinlar, simulyatorlar va turli xil dasturlar orqali ta'lim jarayoni qiziqarli va samarali bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'qish jarayonini yanada interaktiv qiladi.

5. O'qituvchilarning Malakasini Oshirish

Onlayn treninglar, metodik qo'llanmalar, axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha seminarlar orqali o'qituvchilar ta'limni inklyuziv tarzda tashkil etish va maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan o'quvchilarni samarali o'qitish bo'yicha malakalarini oshiradilar.

Dunyo bo'ylab inklyuziv ta'limda axborot muhitini rivojlantirish jarayoni nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratishga ham xizmat qiladi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ta'lim tizimining har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi va har bir o'quvchining imkoniyatlarini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga yordam beradi.

References:

1. **Aliyev, S. & Asadov, R.** (2020). *Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularning inklyuziv ta'limga ta'siri*. Tashkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
2. **Gulomova, F.** (2021). *Axborot texnologiyalarining ta'limda inklyuziv yondashuvda qo'llanilishi*. O'zbekiston ta'limi, 6(4), 45-52.
3. **Khan, M. A.** (2019). *Inclusive education and technology: A global perspective*. Journal of Educational Technology & Society, 22(3), 123-135.
4. **Shukurov, A. & Abdugarimova, G.** (2022). *Onlayn ta'lim platformalari va ularning inklyuziv ta'limdagi o'rni*. "Xalqaro ta'lim: Yangi imkoniyatlar" konferensiyasi, Toshkent.
5. **UNESCO** (2020). *Inclusive Education: The way of the future*. Paris: UNESCO Publishing.
6. **John, P. & Smith, M.** (2021). *Digital tools for inclusive education: Strategies and practices*. Springer Nature.